

Hudiksvalls kommun
kommun@hudiksvall.se

2023-05-25
Dnr SI 2022:8799

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser vid Ede skola i Hudiksvalls kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ede skola avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolors arbete med att främja de yngre elevernas språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd. Av författningsstödet framgår i vilka situationer som samråd ska ske och där beskrivs även de centrala begreppen i garantin.

Skolinspektionen besökte Ede skola den 18 april 2023. Besöket genomfördes av utredarna Roger Thuring och Susanne Lindberg Åkerberg.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i åk 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att arbetet på Ede skola kan utvecklas avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att utveckla och implementera rutinerna för de samråd som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att säkerställa att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.
- Att säkerställa att samråden fokuserar likvärdigt på svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-11-08 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se.
Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom de granskade områdena "Förberedelser för samråd" och "Genomförande av samråd" inom garantin för tidiga stödinsatser kan utvecklas.

Granskningen visar att arbetet med garantin på Ede skola bedrivs likvärdigt i förskoleklass och i årskurs 1-3. Dock har lärare och personal med specialpedagogisk kompetens ännu inte har etablerat ett nära samarbete som rymmer samtal om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls. Det saknas samsyn kring garantins samtliga delar och det förs heller inte specifika samtal om vad garantin ska leda till på skolan. Såväl lärare som personal med specialpedagogisk kompetens har identifierat behov av kompetensutvecklingsinsatser inom ramen för garantin men dessa har ännu inte blivit genomförda i sin helhet.

Granskningen visar vidare att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens terminsvis diskuterar resultaten av de obligatoriska materialen tillsammans. Gemensamma diskussioner om vad som påverkar elevernas resultat och hur stödinsatser och undervisning kan utformas för att bättre möta elevernas behov sker i begränsad omfattning. Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samråder inte alltid med varandra vid särskild bedömning för elever som visat indikation samt vid planering och uppföljning av stödinsatser, utan det händer att lärare själva gör en bedömning samt planerar och följer upp stödinsatser på egen hand. Samråden fokuserar heller inte likvärdigt på svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Ett nära samarbete har ännu inte etablerats och det saknas samsyn kring garantin och dess målsättning

Granskningen visar att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens ännu inte har etablerat ett nära samarbete och förberett för de samråd som är del av arbetet med garantin. Rektorn uppger att nya rutiner för arbetet med garantin är framtagna mellan november 2022 och januari 2023 efter att lärare och speciallärare har uttryckt ett behov av detta. Granskningen visar att de nya rutinerna ännu inte är fullt implementerade. Exempelvis säger lärare att de fått rutinen skickad till sig men att de ännu inte gått igenom den.

Lärare uppger att de själva inte varit delaktig i arbetet med att ta fram de nya rutinerna och de berättar vidare att inget gemensamt arbete har gjorts för att sätta sig in i garantin utan att lärarna till största del har läst in sig på egen hand. Vidare visar granskningen att det saknas en gemensam förståelse för garantins specifika begrepp och målsättning. I samtliga intervjuer uppger lärare, rektorn och personal med specialpedagogisk kompetens att de knappt alls använder garantins centrala begrepp. Även om andra begrepp används i arbetet med garantin saknas ett gemensamt språk för arbetet. Lärare uppger också att de har påtalat att det skulle vara bra med en fortbildningsinsats kring begreppen.

Behov av kompetensutvecklingsinsatser är identifierade men är ännu inte genomförda

Granskningen visar att såväl lärare, personal med specialpedagogisk kompetens som rektorn har identifierat behov av kompetensutveckling inom ramen för garantin. I intervju med personal med specialpedagogisk kompetens och rektorn framgår att det finns behov av kompetenshöjande insatser inom fonetik och att detta behov mötts. Lärare uppger i intervju att de har ett behov av att utveckla sin kompetens vad gäller garantin för tidiga stödinsatser, de uppger att detta även tagits vidare till rektor men att detta ännu inte lett till något. Vidare visar intervjun med personal med specialpedagogisk kompetens att lärare efterlyst kompetensutveckling kring extra anpassningar inom ramen för garantin till skolledningen, men att de är osäkra kring vad som hänt med det önskemålet.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Särskild bedömning, planering och utvärdering av stöd görs inte alltid i samråd

Granskningen visar att den särskilda bedömningen utifrån indikation samt planering och utvärdering av stöd inte alltid görs i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens. Granskningen visar att under klasskonferenser en gång per termin möts undervisande lärare och personal med specialpedagogisk kompetens. I intervju med lärare som undervisar i förskoleklass framkommer att den avsatta tiden är för kort för att hinna gå igenom det kartläggningen visat samt den analysmanställning som lärarna förberett och dokumenterat inför mötet och att fokus under mötet främst är vad resultaten visar på gruppnivå. Vidare framkommer att de elever som diskuteras är de som ligger lågt, ett fåtal i varje grupp, liksom de som ligger högt. Av intervju med lärare i lågstadiet framgår att dessa klasskonferenser, förutom resultat av bedömningsstöden, även behandlar andra aspekter och rymmer andra perspektiv som exempelvis närvaro och sociala relationer. Lärarna menar vidare att klasskonferenserna inte används för att även identifiera elever i "gråzonen", utan att lärarna på egen hand identifierar och bedömer elever som visar indikation på att de behöver stöd i sitt lärande.

Fokus under klasskonferenserna uppges vara elever som ligger mycket lågt och där lärarna befår att elever inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller. Således genomför lärarna på lågstadiet bedömningen av elever som uppvisar indikation själva och personalen med specialpedagogisk kompetens uppges att formerna för hur de gemensamt arbetar kring vad resultaten av de obligatoriska materialen visar behöver utvecklas.

Vid klasskonferenserna beslutas också vilka elever som specialläraren ska arbeta med på grupp- och individnivå. Det framgår även att planering och uppföljning av insatser dessutom sker på elevhälsomöten, konferenser i arbetslaget, möten som lärarna bokar med personal med specialpedagogisk kompetens samt på informella möten. Samtidigt visar granskningen att arbetet med extra anpassningar kopplat till arbetet med garantin ofta sker utan samråd med personal med specialpedagogisk kompetens och snarare sker som ett samarbete mellan lärarna. Utöver detta framkommer att arbetet med garantin och stödinsatser i förskoleklass och i årskurs 1-3 sker på ett likvärdigt sätt, och lärare i förskoleklass uppges att garantin har bidragit till att skapa likvärdighet.

Av intervju med rektorn framgår att de på skolan har kommit längre i arbetet med garantin i svenska än i matematik. Det bekräftas av personal med specialpedagogisk kompetens, som menar att svenska är viktigast, eftersom eleverna måste ha språket först för att kunna tillgodogöra sig matematik. Lärarna bekräftar att eleverna inte kan få samma stöd i matematik som i svenska.

Rektorn beskriver vidare att årliga analyser tidigare visat på skillnader i stödbehov mellan pojkar och flickor men att så inte är fallet nu. Personal med specialpedagogisk kompetens berättar att det generellt är fler pojkar än flickor som får stöd och anpassningar.

Lärare saknar specialpedagogiskt stöd i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov

Lärare ger i intervjuer uttryck för att de i sitt arbete med eleverna främst tar stöd i varandras kompetenser och att lärare utvecklar undervisningen utifrån råd de ger varandra vid möten sinsemellan, och inte inom ramen för samrådsarbetet inom garantin. Lärare uttrycker att de skulle vilja samtala mer med personal med specialpedagogisk kompetens och ha tid och rutiner som stöd för detta. Av intervjun med rektorn framgår att när lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samråder om stöd handlar det om stöd på individnivå eller anpassningar av lärmiljö och inte om undervisningsutveckling.

Identifierat utvecklingsområde

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att utveckla och implementera rutinerna för de samråd som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar)¹.

Granskningen visar att det på Ede skola inte finns implementerade rutiner som omfattar samtliga samråd inom garantin och som tydliggör vilket ansvar lärare och personal med specialpedagogisk kompetens har i de olika samråden. Det finns inte heller en utvecklad samsyn om vad garantin omfattar och en gemensam förståelse av innebörden i de särskilda begrepp som särskiljer arbetet med garantin från övrigt arbete med extra anpassningar och särskilt stöd.

Genom att utveckla och implementera skolans rutiner för hur samråden ska gå till kan arbetet bli mindre sårbart, vilket i sin tur bidrar till en ökad kontinuitet och långsiktighet. Väl förberedda och organiserade samråd möjliggör att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tillsammans kan utveckla och anpassa undervisningen. Gemensamma diskussioner om vad garantin omfattar och dess centrala begrepp ("visa indikation", "särskild bedömning" och "samråd") ökar förutsättningarna för att nå målen med garantin. Det är särskilt viktigt att det finns en samsyn om den låga tröskel som ska krävas för att en elev ska bedömas uppvisa "indikation". Detta för att minimera risken för att elever som inte har så uppenbara stödbehov förblir oupptäckta.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ger lärare och personal med specialpedagogisk kompetens förutsättningar att utveckla och i sitt arbete implementera skolans rutiner så att de innefattar samtliga tre samråd i förskoleklassen och årskurs 1-3 samt tydliggör lärarnas och personalen med specialpedagogiska kompetensen ansvar i de olika delarna. I samband med arbetet kring rutinerna kan diskussioner föras som syftar till att nå en gemensam förståelse om vad som särskiljer garantin och dess begrepp från ordinarie arbete.

¹ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

Med fördel kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.²

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att säkerställa att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.
- Att säkerställa att samråden fokuserar likvärdigt på svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Ansvarig förskollärare eller lärare ska i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling.³ Den särskilda bedömningen ska ske i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.⁴ Ansvarig förskollärare eller lärare ska även samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid planering och uppföljning av stödinsatser när det upptäcks att det behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik.⁵

Särskild bedömning i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens görs inte alltid för de elever som visat indikation. Detta gäller även planering och uppföljning av stödinsatser. Detta kan innebära att elever i behov av stöd riskerar att inte upptäckas i tid och att de stödinsatser som sätts in inte har optimal effekt. Genom att lärare i förskoleklass och personal med specialpedagogisk kompetens samråder kring särskild bedömning av indikation och planering och utvärdering av stödinsatser skapas förutsättningar för att syftet med garantin bättre kan uppfyllas.

Vidare visar granskningen att arbetet med samråden i matematik inte är likvärdigt med samrådsarbetet i svenska vilket kan leda till att elever inte upptäcks i rätt tid

² Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

³ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen.

⁴ 3 kap. 4 a § skollagen.

⁵ 3 kap. 4 a, 4 b och 5 §§ skollagen

och får det stöd och de anpassningar de har behov av. Genom att arbetet i matematik blir likvärdigt med arbetet i svenska ökar förutsättningarna att lyckas med garantins målsättning ytterligare.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderas rektorn att se till att personal med specialpedagogisk kompetens används i både särskild bedömning vid indikation och planering och utvärdering av stödinsatser i förskoleklass och årskurs 1-3. Rektorn rekommenderas även att verka för att samrådsarbetet inom matematik blir likvärdigt med samrådsarbetet inom svenska.

Även för detta utvecklingsområde kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser med fördel användas.⁶

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Roger Thuring, (föredragande) och utredare Susanne Lindberg Åkerberg medverkat.

⁶ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.⁷

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

⁷ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.⁸

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.⁹

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.¹⁰

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.¹¹

⁸ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

⁹ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

¹⁰ 3 kap. 4 b § skollagen.

¹¹ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.¹²

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig förskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.¹³

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹⁴ Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹⁵

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁶

¹² Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

¹³ Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹⁴ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁶ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.